

**Magyar Képzőművészeti Egyetem
Doktori Iskola**

KÍSÉRLETI ÉPÍTÉSZEZET
Épület mint szobor – szobor mint épület

**DLA értekezés tézisei
2012**

Kapitán András

Témavezető: Maurer Dóra DLA, professor emeritus

Évtizedek óta foglalkozom a képzőművészet és építészet – építészet és képzőművészet közötti intermediális terület kutatásával (az intermediális művet a különböző diszciplínák közötti területek feltérképezésével foglalkozó kutatás végeredményének tekintem). Kutatásaim eredményei arra ösztönöztek, hogy disszertációm témáját is ebből a témakörből válasszam. Arról a területről írok, - idézet a dolgozatom bevezetőjéből - ahol az építészet átlépi a gravitáció szabta határokat és új szabályokat teremt a „bonyolult, drága és kockázatos” építészet számára, ahol az építészet nem csak az „ésszerűségről”, hanem a gravitáció leküzdéséről, az elanyagtalánodásról, az új formagenerálásról és az emberi tapasztalat továbbörökítésének igényéről szól.

1. tézis

Megállapítható, hogy az industrializmus a 18-19. században még nem rendelkezett jövőképpel, folyamatait a technika és a piac szűkös lehetőségei irányították. A nemzetközi piacnak azonban szüksége lett olyan árubemutatókra, ahol a termelői és vásárlói érdekek kiegyensúlyozhatták egymást. Ennek a felismerésnek tükrében szervezték meg 1851-ben, Londonban az első világkiállítást. A világkiállítások tökéletes kísérleti terepet biztosítottak – és biztosítanak ma is – az efemer (FMR), kísérleti vagy progresszív építészet számára, amely az elmúlt 160 évben kihatással volt a kortárs építészet fejlődésére.

A legelső londoni világkiállítás szervezőinek még sikerült egy nagy térbe egyesíteni az „emberiség alkotásait”, de az ezt követő párizsi bemutatón a rendezők már a kiállítási területen elszórva, több kisebb-nagyobb építményt is emeltek ezek bemutatására.

Így minden résztvevő ország felépíthette a saját pavilonrészét, amely itt még „csak” az illető nemzet kultúrájának a bemutatási helyét biztosította. Számomra igazán érdekes áttörés ebben a fejlődésben akkor következett be, amikor egy nemzet pavilonja képessé vált önmagában is reprezentálni az adott ország kulturális értékeit.

2. tézis

Kutatásomból az derült ki, hogy az emberi civilizáció első hatezer évében az építészet volt az emberiség „nagykönyve”, mely végigkövette a civilizációnk fejlődésének legfontosabb állomásait. A tizenötödik századig az emberiség azt hitte, hogy egy épületekbe kódolt tudás örökre fenn tud maradni. A tizenhatodik századra az is kiderült, hogy az építészet nem időtálló, nem képes a végtelenségig tárolni a benne felhalmozott tudást. Az emberi tapasztalatok továbbörökítésének legegyszerűbb, módját immár a könyvnyomtatásban vélték felfedezni, hiszen egy könyv gyorsan elkészíthető a ráfordított összeg egy épülethez képest elenyésző, viszont könnyen szállítható. Ezzel a Gutenberg-galaxis egy csapásra megfosztotta az építészetet több ezer éves kiváltságos helyzetétől, bár az Archigram magazinjait, a Future Systems által kiadott könyveket, Kas Oosterhuis, Greg Lynn (stb.) írásait vagy éppen saját katalógusaimat is bátran nevezhetjük építészetnek: *Katalógus Építészet-nek*, hiszen ezek az építészetről szóló írások könyvben, katalógusban vagy Interneten voltak és lesznek - magas kultúrától a populáris kultúráig - a mindenkori kortárs építészet legfontosabb alakítói. Az építészet a képregényeken keresztül számtalan fiatalt szólított meg, felépítette és ki is nevelte azt a hatalmas befogadói réteget, amelybe az Archigram csoport a hatvanas években „berobbant”, hiszen a képregényeken nevelkedett fiatalság ismerte ezt a „világot”, értette nyelvzetét. Meggyőződésem, hogy az Archigram sikere a kisajátításban rejlik és abban, hogy a konvertálást jókor, jól és jó helyen hajtották végre. További sikerük titka pedig a sokszorosításnak köszönhető, hiszen terveik közül alig épült meg valami, de inkább semmi,

ami a nyomtatott sajtóval versenyezni tudott volna. Megszűnésük után a stafétát a Future Systems nevű csoport, vette át, 14 könyvük 30 országban népszerűsíti -napjainkban is- Jan Kaplický szokványosnak alig mondható gondolkodásmódját, melynek fő célja egyfajta civilizációs ugrás kikényszerítése volt az építészetben belül.

3. tézis

A számítógép virtuális terében szakíthatunk az építészet eddig ismert formavilágával, olyan építészettel kísérletezhetünk, amely figyelmen kívül hagyhatja a gravitációt vagy az anyagok szilárdságát. Az építészetben elfogadott statikus gondolkodást felváltotta a dinamikus tervezés. Itt minden a mozgásról szól. A virtuális térben készült épület képes alakját változtatni, lehet képlékeny, lebegő vagy folyékony.

Az építészetet képzőművészeti oldalról közelítem meg, M.C. Escher nyomán elindulva épületszobrokat és nem lakóépületeket terveztem. Ezekben nincs kitüntetett nézet, az építészeti elemek egybefolynak. Az „alaprajz nélküli építészet” eljátszik a látogató érzékszerveivel, mindenki maga kell, hogy kitalálja, mit is lát: ezek az „épületek” felfedezésre váró „szobrok”.

Annak érdekében, hogy megértssem a predigitális térben történő változásokat, építészeti pályázatokon vettem részt olyan neves építészekkel, akik hozzám hasonló nyitottsággal közelítettek a digitális térhez. Eddigi kutatásaim szerint a XX. század predigitális korszakát magunk mögött hagyva a XXI. század digitális korszakában a statikus épületeket idővel felváltják a dinamikus formák.

4. tézis

Doktori disszertációm nem foglalkozik az elmúlt több ezer éves „vízszintes/függőleges” építészet jól ismert formavilágával, hanem csak azzal, ami ettől eltér (Non Standard Architecture) és a hagyományos építészetben túlrá mutat. Azoknak az intermediális művészeknek, építészeknek programozóknak munkáit helyezi a kutatás középpontjába, melyek a technika és a tudomány valós és virtuális terében rejlő lehetőségeket és ezek építészetre gyakorolt hatásait kutatja.

Kutatásaim keretében arra a megállapításra jutottam, hogy jelenleg az „épületek” megépíthetősége másodlagos szempont a kutatók számára, inkább olyan új, építészeti formanyelv kifejlesztése a cél, mellyel az új kihívásoknak, és követelményeknek lehet majd - a nem is olyan távoli jövőben - megfelelni.